

Možnost a skutečnost

Prof. Zeillinger opakoval při svém vystoupení v německé televizi 3 SAT (20.5.06, s Norbertem Bischofbergerem) to, co už několikrát řekl jako korigující komentář k Wittgensteinovu výroku, že „die Welt ist, was der Fall ist“: on sám to rozšiřuje ještě na to, „was der Fall sein kann“. To lze samozřejmě vyložit hned několika způsoby, ale protože by to musel vyložit on sám, nebude vykládat jeho, nýbrž spíše to, jak to můžeme chápat my. Pojem „možnosti“, jak se zaběhal přinejmenším od poloviny středověku a jak platí v širokých krizích dodnes, je pln vnitřních rozporností, pokud není náležitě vyjasněno, co rozumíme tím, čemu říkáme „jsoucí“ a o čem vypovídáme, že to „jest“. Tradičně platí, že to, co je „jen“ možné, vlastně ještě není skutečné. Jaký je však potom rozdíl mezi možným a nemožným? Na čem závisí? Čím je možné „dáno“ na rozdíl od „nemožného“? – Po mém soudu je sám pojem „možnosti“ vadný, protože je vadně míněn jeho vztah ke skutečnému. „Možné je chápáno jako poněkud „skutečnější“ než nemožné, ale jako ne tak skutečné, jakým je plně, aktuálně skutečné. Pokud však pojmem „možné“ jako „přicházející“, přičemž příchod (tj. aktualizace, uskutečnění tohoto přicházejícího) je závislý nikoli pouze na předmětných okolnostech, nýbrž na aktivitě subjektů, tedy aktivitě, která sama je výkonem těch subjektů, a to výkonem, k němuž může, ale nemusí dojít a který se může, ale nemusí zdařit, lze s plným oprávněním „možné“ chápat jako „ne-předmětné“ (budoucí), které v první „fázi“ je už samo jakoby nasměřováno k určitým subjektům, kteréžto subjekty si však ještě nezačaly „osvojovat“ tuto adresnou nasměřovanost a „integrovat“ ji do vlastních „budostí“. Tento přechod „možného“ jakožto ne-předmětného ze „široké“ budoucnosti do budousti určitých subjektů představuje jistý pohyb v rámci světa nepředmětností, který je třeba principiálně akceptovat, ale odlišovat od pohybů či změn, jak jsme o nich zvyklí hovořit a myslet jako majících předmětnou stránku.

(Písek, 060521-3.)